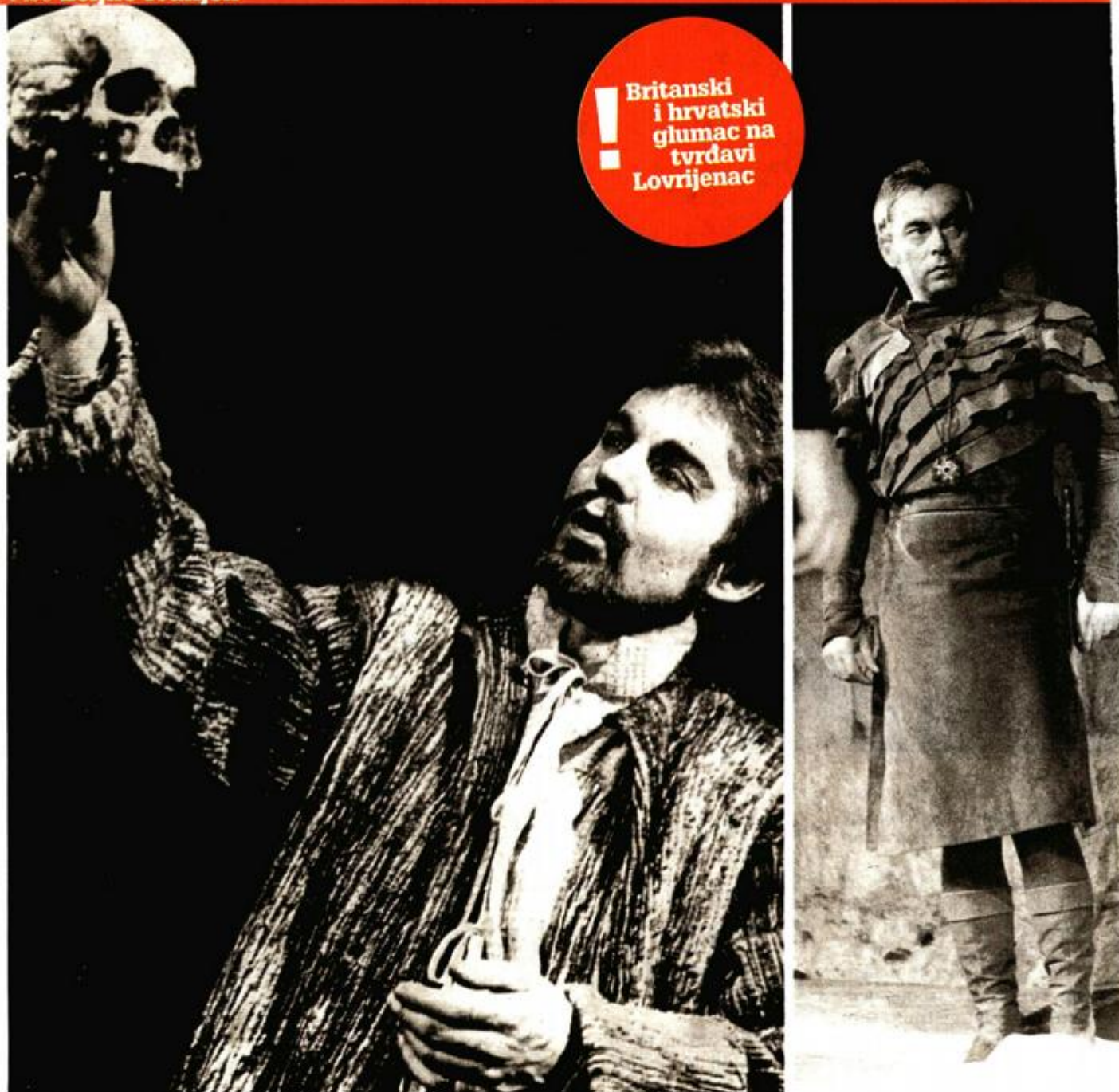

GLUMCI

Piše **Zeljko Ivanjek**

Dubrovački Hamleti, Dereğ Jacobi i Rade Šerbedžija

na Dubrovačkim ljetnim igrama (4)

U PJENI BRODA PREUREĐENOG ZA 'KRISTOFORA KOLUMBA' ISTE 1973. U DUBROVNIKU SE POJAVIO PROSPECT THEATRE COMPANY IZ LONDONA. BUKA OKO KRLEŽINE LAĐE STIŠALA JE TRUBLJE OKO 'ISKRCAVANJA' ENGLEZA

Krlježina Areteja glumio je Tonko Lonza - "misaoni mekušac koji želi samo da ga se ostavi na miru". Kamen je bojao njegov glas audio-sepijom. "Maznu nimfomaniku" utjelovila je Neva Rošić, a Morgens je bio Branko Pleša, "suspregnut u raspojasanosti mondenog života". Apatridi A i B iz jet seta bili su Relja Bašić i Božidar Boban. Vodili su na putovanje kroz vrijeme kolege glumce, ali i gledatelje.

Krležin antički Rim i Europa iz 1938. otilimali su se od aktualne 1972. Vrijeme je postalo ono što i jest, izmišljotina. U drugoj, "podrumskoj" slici predstave Aretej je bio Miše Martinović, Livija Ancila, odnosno Klara Anita, Milka Podrug-Kokotović, a Morgens Rade Marković itd. I prošlost i sadašnjost, i sanje i stvarnost kročili su istom tvrđavom u tijelu glumaca. Na dvije njene razine, gotovo istovremeno.

Sljedeće, 1973. Miroslav Krleža i tada već "njegov" redatelj, Georgij Paro, krenuli su na drugu, još neizvjesniju plovidbu. Doduše, mogli su potonuti, ali vratili su se s nje kao velike atrakcije bivše države, ne samo kazališne. U istom, ljetnom redu s mladim, obnaženim starletama, pandama i neuhvatljivim jetijem.

Mondeni svijet socijalističkog samoupravljanja, sastavljen od obrtnika, uspješnih umjetnika - onih koji dobro prodaju slike, knjige ili ploče - i partijskih rukovodilaca, pohrlio je pokloniti se dubrovačkom čudu koje je plovilo i glumilo, istovremeno. Nasuprot njemu stajala je prijeteća demagogija, svojevrsna moral-

ka, kakvu je sažela popularna TV serija "Punom parom" (1980.) Kazimira Klarića. Radnička klasa, u njoj, glasno zaključuje: "Mi financiramo Igre. Ali, mi ne gledamo njene predstave".

Za dubrovačke šetače i prolaznike, "na liniji" od Gradske kavane do Porporele, svako isplivljavanje velike, smeđe obojene, triput uvećane, ali vjerne kopije Kolumbove "Santa Marije" predstavljalo je malu svečanost: živuću atrakciju. Čekalo se da joj pramac oživi i prošetava se Stradunom.

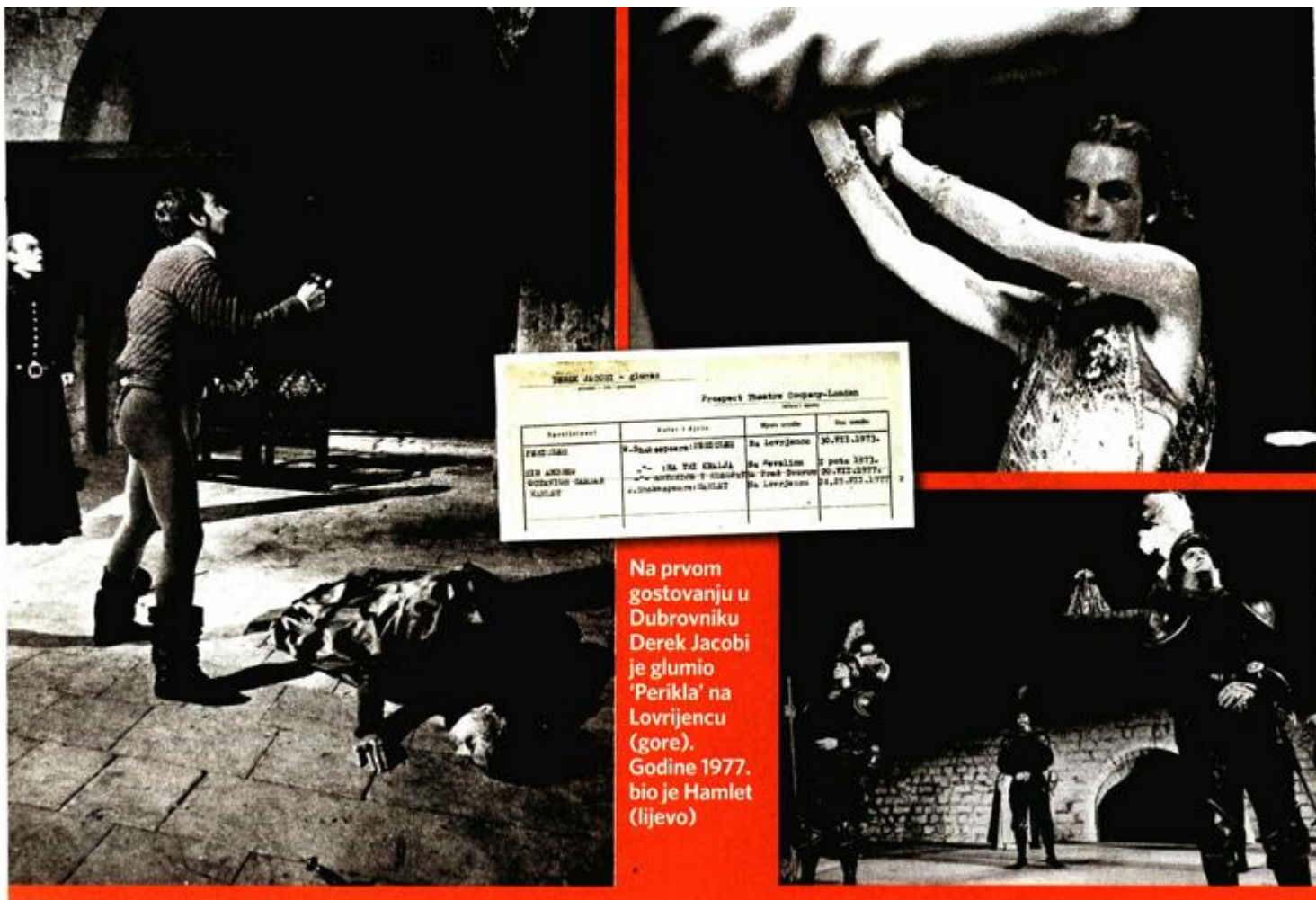
Na ulicama su se čule jedinstvene pjesme kojih nije bilo nigdje drugdje: na radiju, u emisiji "Po vašem izboru", ili na novinskim top-listama. Pjevaju se Krležini stihovi, koje je uglazbio Pero Gotovac: "Robovi, zemlja je zvijezda i mi se loptamo njom". Jednako tako, prolaznici su pjevali tri "potpuno zaboravljene" šansone, koje su, na spomenu tom brodu izvodili Ibrica Jusić i Drago Mlinarec, opet na Krležine ili na svoje stihove.

'Santa Marija'

Međutim, samo su rijetki pjevači vidjeli "Kolumba", tu predstavu čije su songove izvodili. Nagurani na "Santa Mariji", "kao srdele", oko prostranog prostora za igru, doživjeli su otkrivanje prekomorskih daljina i tajni. A noćno krstarenje započinjalo je u tami, kad bi "Maria" isplovila: obilazila je krug oko Lokruma i vraćala se natrag, u gradsku luku, iz koje je krenula, postajući središtem zemaljske kugle. U tome su joj redovito pomagali, treba li dodati, "ozbiljni"

4. NASTAVAK FELTONA

Studio donosi feljton o najznačajnijim glumačkim ostvarenjima domaćih i stranih aktera na nacionalnom kazališnom festivalu od 1950. do danas. Kroz deset nastavaka iz vizure glumaca, ljetnih hodočasnika, Željko Ivanjek pisat će o nezaboravnim izvedbama na Gundulićevoj i Držićevoj poljani, Lovrijencu, Revelinu, u Kneževu dvoru...

Na prvom gostovanju u Dubrovniku Derek Jacobi je glumio 'Perikla' na Lovrjencu (gore). Godine 1977. bio je Hamlet (lijevo)

tegljači.

Glumci su podijelili neizvjesnost plovidbe s publikom. Nosili su tada moderne trapez-hlače, u koje ih je obukla kostimografkinja Marija Žarak. Svaki "neznatni" lik ove predstave porastao je na morskim valima: lunatik Enesa Kiševića, siledžija Krune Šarića, rabijatni koljač Darka Čurde ili kormilarški par - Damiir Mejovšek i Zlatko Madunić, koji "kao da je izišao iz nekog filmskog spektakla o gusarima".

Tisuću ljudi

Nad svim likovima i moreplovcima stajala su dva, već "jasno zacrtana i u Krležinu tekstu": Kolumbo Božidara Bobana i Nepoznati Fabijana Šovagovića. Pojavili su se nad dubrovačkim novim kontinentom kao isusovac, Zagorac Ratkay kod indijanaca Tarahamura, puno prije Antonina Artauda. Raspeti admiral zanjihao se s visokog jarbola kao osuđeni "nacionalist".

Posebna izvedba "Kolumba" bila je ona u gradskoj luci, kada je brod stajao, privezan za obalu. Vidjelo ju je "tisuću ljudi na tribinama i najmanje još toliko" nabijenih po okol-

32

nim zidinama. Bila je vrhunac toga ljeta, i jedan od vrhunaca Igara, uopće. Dubrovački hit-dana, reklo bi se: šlager sezone, postali su Gotovac, Jusić i Mlinarec. Usput, dramaturg "Kolumba" bio je pisac Slobodan Selenić, kasniji dobitnik NIN-ove nagrade za roman "Prijatelji".

Spomen obje opisane Krležine drame, tako ključne za Igre, podsjeća na činjenicu da se ovoga ljeta, na 68. Dubrovačkim ljetnim igrama očekuje premijera "Glembajevih" u režiji Zlatka Svibena. Hoće li Krleža, drugi put, postati prekretnica toga jedinstvenog teatra pod bedemima zvijezda? Skeptici sumnjaju, kao što su i jučer sumnjali, da bi se našli zatečeni rezultatom.

U pjenu broda preuređenog za "Kristofora Kolumba", iste 1973. u Dubrovniku se po-

javio Prospect Theatre Company iz Londona. Buka oko Krležine lađe stižala je trublje oko "iskrcavanja" Engleza, koje je predvodio redatelj Toby Robertson. Među glumcima bio je i Derek Jacobi, koji će malo kasnije osvojiti svijet, ili TV-medijsko globalno selo, i to kao Klaudije, u istoimenoj BBC-jevoj TV seriji (1976.), pa još malo kasnije i sam Dubrovnik, kao lovrjenački Hamlet (1977.).

Na tom prvom gostovanju Jacobi je glumio Shakespeareova Perikla na Lovrjencu. Bio je to svojevrсни uvod u njegova Hamleta, s kojim će se na Igrama predstaviti četiri godine kasnije. Mimo toga, glumio je u predstavi "Na tri kralja", u Revelinu, kao "priglupi husar Sir Andrew". Gostovanje je, uz Matkovićeva "kumstvo", izazvalo veliku pozornost i poka-

zalo se dobrodošlim.

U sjeni bučne, Krležine di- onice odvijalo se nekoliko "sporednih", tihih priredbi, s kojima su ih Matković i Paro nastojali oživjeti ili pomladiti. Naime, uvijek je postojao "problem" mladih, ili pitanje: kako ih što bolje uključiti, kako im širom otvoriti vrata. "U Dubrovniku bi trebalo dati priliku mladim redateljima i glumcima da u obliku autorskog teatra stvore nešto što se u Edinburghu zove Fringe Festival", izjavio je Paro 1972., formulirajući, tako, težnje mnogih protagonista i sudionika, među kojima i Matkovića.

Staro pjesništvo

Tražila se forma za te i takve, svojevršne off-igre, mimo utabanih staza, autorskih i prostornih kanona, bez kojih su Igre bile i ostale nezamislive. To je, na prvome mjestu Marin Držić, zatim William Shakespeare, pa s njima Ivo Vojnović i Carlo Goldoni.

Stoga su Igre pokrenule program ponoćnih recitala, koji su dodavali očekivanim obzorima Igara nešto manje, ali dohvatnije ciljeve. 1973. "eksperimentalno gledalište"

DEREK JACOBI MALO KASNIJE OSVOJIT ĆE SVIJET BBC-jevom TV SERIJOM 'JA, KLAUDIJE'

Rade Šerbedžija: Lovrjenac je pozdravio novog velikog Hamleta. Kritičari su pohvalili Milku Podrug-Kokotović i "Heloise Abelardu" u crkvi Rozario

Glej iz Ljubljane nastupilo je s poezijom Milana Jesiha, u palači Sponza. Kritičari su pohvalili, isto tako, monodramu Milke Podrug-Kokotović, "Heloise Abelardu", u crkvi Rozarij, u adaptaciji i režiji Tomislava Radića.

U atriju Kneževa dvora održana je "Večer staroga hrvatskog pjesništva", u izboru i režiji Marka Foteza, dok je u Revelinu, opet o ponoći, Teatar poezije iz Beograda izveo Krležina "Nepoznatog nekog". Na istome mjestu, ali druge noći, Atelje 212 uprizorio je tada najpopularniju knjigu bivše zemlje, knjigu dječjih mudrosti "Olovka piše, piše srcem" (u režiji Pavla Minčića).

Mladi glumci

Ali, mladi lavovi i novi vjetrovi "provalili" su na Dubrovačke igre tek iduće, 1974. godine. Kao da je netko uzviknuo: "Neka uđu mladi glumci!". To su bili zagrebački studenti u Revelinu i ljubljansko Gledalište Pekarna u atriju Sponze.

Kroničari ističu da nijedna predstava izvedena do tada na Igrama "nije izazvala ushit kao nastup trojice studenata zagrebačke Akademije". Izvo-

'ŠERBEDŽIJA JE STVORIO HAMLETA KOJI KAO DA JE DOŠAO S DRUGE PLANETE', ZABILJEŽIO JE FORETIĆ

dili su "Pozdrave" francuskog pisca rumunjskog podrijetla Eugenea Ionesca, te "Improvizacije I. i II.". Bili su to: Darko Srića, Mladen Vasary i Željko Vukmirica, "završeni studenti II godine glume". Oduševili su mladošću, no još više mnogostrukim i složenim tajnama glumačkog umijeća, kojima su vladali savršeno.

Govorilo se, odjednom, o scenskom umijeću i dinamičkoj ravnoteži pokreta i riječi, u službi temeljne ideje glumačke igre. Mladi su postavili pitanje prave mjere svih stvari. Drugačiji glumac obećavao je i drugačiji teatar. A za to je bila "zaslužna", razumije se, Ivica Boban, njihova "nastavnica za scenski pokret". Srića, Vasary i Vukmirica nisu trebali većeg komplimenta od onog koji im je podario prisutni pisac, Ionesco: "Nisam se na-

dao da se od moje igre riječima može stvoriti relevantan scenski čin".

Ipak, taj mladenački "teatar apsurdna" izdvajao se iz "glavnog" programa. U njemu se kao glavni događaj iščekivao povratak "Hamleta", poslije punih pet godina, i to na mjestu na kojem ga je zaslanjao još Fotez, na Lovrjencu. Iščekivanju je pridonio nositelj glavne uloge, mladi Rade Šerbedžija, koji je u samo nekoliko godina postao vladar ondašnjeg KPGT-a (kazalište, pozorište, glumište, teatar), kao i filmskog platna. Trebao je još samo položiti "završni" ispit pred Dubrovčanima i njihovim gostima, ispit u režiji Dina Radojevića.

Radojević

I položio ga je s odlikom, čak i za namćoraste kritiča-

re. "Glave uvijek malo okrenute u stranu, odvrćući od tog svijeta pogled što skriva gadenje, Šerbedžija je stvorio Hamleta koji kao da je već rođenjem došao s druge planete", zabilježio je kritičar Foretić. Lovrjenac je pozdravio novog velikog Hamleta. Poneke "stručnjake" smetalo je to što je predstava Dine Radojevića "legitimni nasljednik slavne lovrjenačke tradicije", a baš to radovalo je druge.

Jesu li se Šerbedžija i trojica mladih glumaca "našli" još u Dubrovniku, ili kad su se, te jeseni vratili u Zagreb, tko zna. U svakom slučaju, dvije godine kasnije, 1976. došli su zajedno na Igre s Krležinim "Baladama Petrice Kerempuha"; adaptaciju i režiju potpisao je Šerbedžija. Dečkima, Srići, Vasaryju i Vukmirici, sada se u novoj predstavi pridružila Vera Zima.

U V. NASTAVKU

Dubrovački dani mladog teatra nasuprot grčkim tragedijama i dramatičaru Matkoviću. Ljuba Tadić kao Esbilov Edip, Vanja Drach kao Matkovićev Heraklo, a Dunja Koproščec kao Vlasta Hršak